

**แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี
อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**
**Guideline for the Development of Chang-Kra Wild Orchid Park Wat Pa
Manchakhiri, Manchakhiri District, Khon Kaen Province as the
Ecotourism Site**

สุพัตรา ตูบุดดา¹ และ ผศ.ดร.ศิวัช ศรีโคตงกุล²
Suphatra Toobudda and Asst. Prof. Dr. Siwach Sripokangkul

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสิ่งจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ (2) เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระของอำเภอมัญจาคีรี เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว จำนวน 65 คน โดยวิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาอธิบายความเรียง ผลการศึกษาพบว่า (1) สิ่งจูงใจสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระคือ ความสวยงามและสมบูรณ์ของกล้วยไม้ป่าข้างกระ การจัดการท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติกระบวนการท่องเที่ยวมีการให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าข้างกระและทรัพยากรธรรมชาติ (2) ศักยภาพที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวของอำเภอมัญจาคีรี ดังนี้ ก) ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐและจังหวัดขอนแก่น ข) ด้านสังคม ผู้นำเข้มแข็ง มีภาวะผู้นำ เป็นที่ยอมรับของชุมชนสูง ค) ด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว มีความหลากหลายทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมและ ง) ด้านการเมืองการปกครอง มีการกระจายอำนาจงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (3) ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ ให้มีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลักดันให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบ และป้องกันผลกระทบที่มากเกินไปขีดความสามารถของชุมชนจะจัดการได้

คำสำคัญ : อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ, แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, อำเภอมัญจาคีรี

¹ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
Graduate Student, Program in Local Government, College of Local Administration, Khon Kaen University

² กลุ่มวิจัยการบริหารกิจการท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่นมหาวิทยาลัยขอนแก่น
The Local administration Research Division, College of Local Administration, Khon Kaen University,
E-mail : siwach1980@hotmail.com

ABSTRACT

This article is aimed on the purposes as follows : (1) to examine the attractive factors for the tourists' visit to the Chang-Kra (*Rhynchostylis gigantea* (Lindl.) Ridl) Wild Orchid Park, Wat Pa Manchakhiri, Manchakhiri District, Khon Kaen Province (hereinafter refers to as "the Chang-Kra Wild Orchid Park"), (2) to examine the development potential of the Chang-Kra Wild Orchid Park to the ecotourism site, and (3) to recommend the guideline for the development of the Chang-Kra Wild Orchid Park to the ecotourism site. Structure of this article is based on the research using data collected from the key informant consisted of 65 personnel concerning the tourism development selected by the purposive sampling, and the content was analyzed by the descriptive analysis method. Result of this study revealed; (1) the key attractive factors of the tourists' visiting to the Chang-Kra Wild Orchid Park which were : the beauty and fertility of the orchid, the appropriate tourism management which effectively conserve the environment and natural resources, as well as the provision of knowledge towards the conservation of the orchid and natural resources. Furthermore, (2) factors for the success of the potential development of Manchakhiri District in each aspects were : A) the tourism promotion approaches by the government and Khon Kaen Province (economic aspect), B) the outstanding leadership of the communities' leaders (social aspect), C) the diversity of natural resources, cultural heritages, and uniqueness of folklores (tourism resources aspect), D) the decentralization of power in tourism management to the local governments. In addition, (3) recommendations for the development of the Chang-Kra Wild Orchid Park to the ecotourism site were : the development of the existing site concerning the elevation of its potential as the ecotourism site, and the promotion of community-engaging efforts for the management of ecotourism site in order to enhance their collaboration for the prevention of negative impacts to the site which potentially exceed their management capacity.

Keywords : Chang-Kra Wild Orchid Park, ecotourism site, Manchakhiri District

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน สนุกสนาน เพลิดเพลิน การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะนอกจากจะสร้างรายได้แล้ว ยังก่อให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน และการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น (Rattakarn Samsee. 2015) แม้การท่องเที่ยวจะสร้างรายได้ให้กับชุมชนและประเทศ แต่เมื่อมีการพัฒนาพื้นที่ใดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็หมายถึงการใช้ทรัพยากรในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ด้วยจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณเพิ่มมาก

ขึ้น ปัญหาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือปริมาณขยะมูลฝอย น้ำเสีย สิ่งปฏิกูลและมลพิษที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น (Haug, 2007) ปัญหาเหล่านี้ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้กระบวนการศึกษาเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว เพื่อมุ่งสร้างให้เกิดจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่ นั่นคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Rattakarn Samsee, 2015)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวหนึ่ง โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการดูแลสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวให้มีความมั่นคงยั่งยืน ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ (Thaweephong Chaiyaphong, 2014) กระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย กำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เพราะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาหาความรู้ ควบคู่ไปกับการสนุกเพลิดเพลินในการเดินทางท่องเที่ยว การเตรียมความพร้อมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเรื่องสำคัญเพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความมั่นคงยั่งยืน การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องคำนึงถึงศักยภาพของทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยวและด้านการมีส่วนร่วม (Tourism Authority of Thailand, 2014) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างจากการท่องเที่ยวทั่วไป คือ เป็นกิจกรรมที่ให้ความสำคัญในการศึกษาและสร้างจิตสำนึกในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม มากกว่ารายได้ทางเศรษฐกิจการจัดการกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องให้มีความเหมาะสมและเกิดความสมดุลกับรูปแบบหรือกิจกรรมเดิมที่มีอยู่ (Pimthira Inthorn, 2013)

อุทยานกล้วยไม้ช้างกระ ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีพื้นที่ประมาณ 15 ไร่มีกล้วยไม้ป่าพันธุ์ช้างกระเกาะอยู่ตามกิ่งไม้และเจริญพันธุ์ตามธรรมชาติ กล้วยไม้เหล่านี้เริ่มออกช่อ ในช่วงฤดูหนาวประมาณปลายเดือนธันวาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปี ดอกเป็นพุ่มสีขาว มีจุดกระสีม่วงแดงเป็นเม็ดเล็กหรือใหญ่ที่กลีบดอกทุกกลีบ บางช่อมีเพียง 2-3 จุดหรือมีเต็มกลีบดอก ปากกลีบจะมีสีม่วงแดงทั้งสี่อัน สีเข้มและมีกลิ่นหอม กลิ่นกล้วยไม้เหล่านี้จะเริ่มหอมในเวลา 7.00-11.00 น. ดอกจะบานสะพรั่ง 2-3 อาทิตย์ นอกจากนี้ยังมีทรัพยากรทางธรรมชาติอื่นๆ ที่น่าสนใจศึกษา ได้แก่ ต้นมะขาม ต้นตะโก ต้นกระถินป่าอายุหลายร้อยปี และรวมถึงพันธุ์ไม้อื่นๆ ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติจำนวนมากพื้นที่ดังยังคงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และศิลปะแบบพื้นบ้านและมีแหล่งโบราณคดีโนนบ้านเค้า มีแผ่นสลักศิลาใบเสมาสมัยทวารวดีที่ผ่านได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ กิจกรรมการศึกษาและเรียนรู้กล้วยไม้และพันธุ์ไม้อื่นๆ และกิจกรรมคืนช้าง (กระ) สู่มัญจาคีรี

อย่างไรก็ดีเนื่องจากปัจจุบันยังไม่สามารถใช้ประโยชน์จากพื้นที่ภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระและเส้นทางท่องเที่ยวภายในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ได้อย่างเต็มที่และเต็มศักยภาพ ด้วยเหตุดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาว่าอะไรคือสิ่งจูงใจที่ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระวัดป่ามัญจาคีรีและอำเภอมัญจาคีรี มีศักยภาพและความพร้อมในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวของอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรีเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างไร ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะนำไปจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอุทยานกล้วยไม้

ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นไปอย่างยั่งยืน ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสิ่งจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี ของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระเบียบวิธีวิจัย

ด้วยการศึกษานี้ มุ่งใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพโดยกรณีศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นในการศึกษานี้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับการสนับสนุนทางการท่องเที่ยวของกลุ่มผู้ให้บริการด้านการท่องเที่ยว และกลุ่มผู้รับบริการด้านการท่องเที่ยวจำนวน 65 คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาอธิบายความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษานี้สรุปผลการศึกษา ดังนี้

1. สิ่งจูงใจที่ทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี โดยการวิเคราะห์สิ่งจูงใจภายใต้องค์ประกอบด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วมผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว พบว่าความสวยงาม สมบูรณ์ของกล้วยไม้ป่าข้างกระพื้นที่ตั้งมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และศิลปะพื้นบ้านการเข้าถึงสะดวกและรวดเร็วเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวโดยสิ่งที่ควรมีการปรับปรุง คือ ความอุดมสมบูรณ์และสวยงามในพื้นที่บางจุดมาตรการป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ทัศนียภาพที่ดีในการให้บริการนักท่องเที่ยวของคนในชุมชนท้องถิ่น

1.2 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว พบว่าการท่องเที่ยวและเส้นทางท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และศิลปะแบบพื้นบ้าน ความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวความสามารถถ่ายทอดความรู้ได้ชัดเจนถูกต้องของสื่อบุคคลอาทิ พระภิกษุ มัคทายก ปราชญ์ท้องถิ่น และเยาวชนการมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเช่น ห้องน้ำ แก้วน้ำ ถังขยะเพียงพอ เหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว โดยสิ่งที่ควรมีการปรับปรุง คือ ปัญหาขยะในช่วงฤดูการท่องเที่ยวความรู้ความเข้าใจใน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของคนในชุมชนท้องถิ่น สิ่งอำนวยความสะดวกที่พร้อมใช้งานและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นเช่น ห้องน้ำ เก้าอี้พักผ่อน

1.3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว พบว่าการมีกิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้และสร้างจิตสำนึกที่ต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมศึกษาและเรียนรู้พันธุ์กล้วยไม้ป่าข้างกระ และพันธุ์ไม้อื่นๆ และกิจกรรมคืนช้าง (กระ) สู่ป่ามัญจาคีรีเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว โดยสิ่งที่ควรมีการปรับปรุงคือ ความหลากหลายของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นในอำเภอมัญจาคีรี เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างทั่วถึงการพัฒนาศักยภาพของสื่อบุคคลให้สามารถสื่อสารข้อมูลพื้นฐานกับนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นภาษาอังกฤษได้การปรับปรุงสื่อประเภทป้ายให้มีความน่าสนใจและมีข้อมูลที่ทันสมัย

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า การบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเช่น การจำหน่ายอาหาร เครื่องดื่มและการขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว โดยสิ่งที่ควรมีการปรับปรุงคือการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว

2. ศักยภาพการพัฒนาางานด้านการท่องเที่ยว ให้อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรีของ อำเภอมัญจาคีรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาางาน ด้านการท่องเที่ยวของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 มิติ ได้แก่ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม มิติด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว และมิติด้านการเมืองการปกครองผลการศึกษาดังนี้

2.1 มิติด้านเศรษฐกิจ พบว่า ศักยภาพและความพร้อมในเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวในแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่นและแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในอำเภอมัญจาคีรี ประกอบกับอำเภอมัญจาคีรี มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์หลายแห่ง มีแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และวิถีชีวิตดั้งเดิมหลากหลาย จึงเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักเที่ยวมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ส่งผลให้เศรษฐกิจของอำเภอมัญจาคีรีโดยรวม ดีขึ้น ทำให้ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า ทันสมัย เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้และอาชีพมากขึ้นในทางทิศตรงกันข้าม การพัฒนาางานด้านการท่องเที่ยวกลับทำให้ค่าครองชีพของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวปรับราคาเพิ่มสูงขึ้น เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น

2.2 มิติด้านสังคม พบว่า ศักยภาพและความพร้อมในเรื่องผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง เก่งและมีภาวะผู้นำสูงเพราะสภาพสังคมโดยทั่วไป เป็นสังคมชาวอีสานที่มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ผูกพันกับสถาบันศาสนา คนในชุมชนมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการทำงาน เคารพและเชื่อฟังผู้อาวุโส ทำให้การฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและวิถีชีวิตดั้งเดิม สามารถบริหารจัดการได้โดยชุมชนในทางทิศตรงกันข้าม การพัฒนาางานด้านการท่องเที่ยวกลับทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสังคมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนท้องถิ่น เช่น การเชื่อฟังให้ความเคารพนับถือผู้อาวุโสลดน้อยลง การใช้ภาษาถิ่นลดน้อยลง ชุมชนขาดความสุข เพราะความเป็นส่วนตัวถูกรบกวนโดยนักท่องเที่ยว รวมถึงปัญหาสังคม เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาแรงงานอพยพเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น

2.3 มิติด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยว พบว่า ศักยภาพและความพร้อมในเรื่องความหลากหลายของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ในด้านศิลปะพื้นบ้าน ได้แก่ สืบต๋ม ที่โบสถ์วัดสระทอง ด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ คือ ป่าชุมชน จำนวน 7 แห่ง ได้แก่ ป่าชุมชนภูมอมข้าวบ้านโนนคูณ ตำบลท่าศาลา ป่าชุมชนโคกหลวง บ้านไล่ไก่ ตำบลท่าศาลา ป่าชุมชนโคกป่าช้า บ้านห้วยฮวก ตำบลโพนเพ็ก ป่าชุมชนบ้านกุดขอนแก่น ตำบลคำแคน ป่าชุมชนโคกหลุมกุ้ง บ้านโพนเพ็ก ตำบลโพนเพ็ก ป่าชุมชนโคกหินฮาว-หนองหญ้าขาว บ้านหนองขามพัฒนา ตำบลคำแคน และป่าชุมชนภูวัด บ้านคำน้อย ตำบลคำแคน ด้านสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ น้ำตกห้วยเข หลุมขุดค้นไดโนเสาร์ห้วยเก็ง สุสานหอยมัญจาคีรี หมู่บ้านเต่า คุ่มวัฒนธรรมเมืองมัญจาคีรี ภูวัดพุทธสถาน และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของอำเภอมัญจาคีรี การขยายพันธุ์ผักหวานป่าด้วยวิธีการทุบราก การผลิตปลานิลแปลงเพศ การปลูกมะนาวไร้เมล็ด เป็นต้น ทำให้มีการลงทุนเพื่อพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวจากส่วนงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การปรับปรุงและพัฒนาภูมิทัศน์ ลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยว และระบบสาธารณูปโภค เพิ่มมากขึ้นคนในชุมชนเห็นความสำคัญ เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนศิลปะพื้นบ้าน ทรัพยากรทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านมากขึ้นในทางทิศตรงกันข้าม การพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวกลับทำให้มีการทำลายหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมลงของทรัพยากรทางการท่องเที่ยวจากการเหยียบย่ำและเก็บวัสดุในธรรมชาติไว้เป็นที่ระลึก ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน วัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม ขาดความเป็นเอกลักษณ์

2.4 มิติด้านการเมืองการปกครองพบว่า ศักยภาพและความพร้อมในเรื่องกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้งานด้านการพัฒนาท้องถิ่นและงานด้านการท่องเที่ยวได้รับเงินอุดหนุนอย่างต่อเนื่อง เกิดการผลักดันและเชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นอย่างจริงจังและมีประสิทธิภาพในทางทิศตรงกันข้าม การพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวกลับทำให้นโยบายการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวไม่ต่อเนื่อง เพราะการเปลี่ยนผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยพิจารณาองค์ประกอบด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ด้านการจัดการท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว และด้านการมีส่วนร่วม ผลการศึกษา ดังนี้

3.1 ด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว มี 2 แนวทาง ดังนี้

3.1.1 ควรมีการดูแลและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้คงความสวยงามและคุณค่าตามธรรมชาติ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่มากขึ้นได้แก่ 1) การดูแลรักษาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คงความอุดมสมบูรณ์ 2) การปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้ดีขึ้น โดยไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม และ 3) หน่วยงานภาครัฐทุกภาคส่วนสนับสนุนงบประมาณและบุคลากร เพื่อดำเนินการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง

3.1.2 ควรมีการสร้างเอกลักษณ์ท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เช่น การรวมกลุ่มของชุมชนในแต่ละท้องถิ่น เพื่อให้บริการด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อนำเสนอผลิตภัณฑ์ OTOP วัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว หรือการพัฒนาสวนเกษตร ฟาร์มปลา ภายในชุมชนท้องถิ่นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการสาธิตขั้นตอนการปลูก จนถึงขั้นตอนการเก็บผลผลิต ขั้นตอนการเพาะและอนุบาลพันธุ์ปลา แล้วเปิดให้ชุมชนท้องถิ่นเป็นโฮมสเตย์ให้นักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าพักและสัมผัสวิถีชีวิตได้

3.2 ด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยว มี 4 แนวทาง ดังนี้

3.2.1 ควรมีการออกมาตรการควบคุมดูแล และป้องกัน การทำลายสิ่งแวดล้อมและการขโมยกล้วยไม้ป่าข้างกระ โดยกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประชาชนคนในพื้นที่ปฏิบัติตามเคร่งครัด เมื่อมีการละเมิดจะมีการปรับหรือลงโทษตามระเบียบกฎหมายที่กำหนด

3.2.2 ควรมีการให้ความรู้แก่คนในชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการเกี่ยวกับ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เห็นความสำคัญและคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยการฝึกอบรมให้ความรู้

3.2.3 ควรจัดทำสื่อการเรียนรู้ เช่น แผ่นพับ สิ่งพิมพ์ คู่มือศึกษาธรรมชาติ เส้นทางศึกษาธรรมชาติภายในแหล่งท่องเที่ยวและอำเภอมัญจาคีรี และศูนย์เรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยว ให้มีคุณภาพได้มาตรฐานและน่าสนใจ เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ในคุณค่าทางธรรมชาติแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจ

3.2.4 ควรปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ภายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำ แก้อ่อนักพักและถังขยะ ให้กลมกลืนกับสภาพธรรมชาติและพร้อมใช้งาน

3.3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยว มี 2 แนวทาง ดังนี้

3.3.1 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้หลากหลาย มีคุณภาพเหมาะสมกับลักษณะชุมชนท้องถิ่นและแหล่งท่องเที่ยว เช่น การเรียนรู้ชุมชน วัฒนธรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เพิ่มกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ ด้วย การให้เข้าพาหนะที่เป็นเอกลักษณ์ท้องถิ่น เช่น รถอีแต๋น และรถอีแต่น เพื่อการเดินทางท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่น มีการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยว กับกิจกรรมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ภายในอำเภอมัญจาคีรี เพื่อเพิ่มความคุ้มค่าของการเดินทางมาท่องเที่ยวในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ อำเภอมัญจาคีรี ของนักท่องเที่ยว

3.3.2 ควรมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนท้องถิ่น ให้ความรู้ความชำนาญและความสามารถด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการบริการที่ดี สร้างเสริมทัศนคติที่ดีต่องานด้านการบริการ เพื่อสร้างความประทับใจและเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการนักท่องเที่ยว

3.4 ด้านการมีส่วนร่วม มี 3 แนวทาง ดังนี้

3.4.1 ควรมีการส่งเสริมให้คนชุมชนท้องถิ่น รวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เช่น กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้คนในชุมชนท้องถิ่น บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเอง ในรูปแบบคณะกรรมการบริหาร โดยนำร่องที่อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระวัดป่ามัญจาคีรี

ในพื้นที่ชุมชนบ้านหัน หมู่ 13 ตำบลกุดเค้า อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น แล้วขยายผลสู่ชุมชนท้องถิ่นต่อไป

3.4.2 ควรมีการส่งเสริมให้ชุมชน เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงการพัฒนา ระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อร่วมกันพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พักอาศัย ร้านอาหาร การนำเสนอวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ อาทิ การให้เข้าพักหนะท้องถิ่นสำหรับการท่องเที่ยว เช่น รถอีแต๋กรถอีแต่น เพื่อเสริมสร้างอาชีพและรายได้แก่คนชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

3.4.3 ควรมีการขยายหรือเพิ่มช่องทางการจำหน่ายสินค้าที่ผลิตโดยชุมชน ให้เข้าถึงผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น จำหน่ายสินค้าให้แก่ภัตตาคารหรือร้านอาหารโดยประสานงานกับผู้ประกอบการรีสอร์ทและสถานที่พักในแหล่งท่องเที่ยว ร้านค้าต่าง ๆ ภายในอำเภอมัญจาคีรี เพื่อวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของชุมชน

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาอภิปรายผลดังนี้

1. สิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษา พบสิ่งจูงใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีกล้วยไม้ป่าข้างกระ สวยงามและสมบูรณ์ พื้นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยวมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีวิถีชีวิต วัฒนธรรมประเพณี และศิลปะแบบพื้นบ้าน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sirinan Pongnirundorn, Ochanya Buatham and Chatchaya Yodsuwan (2016) ที่พบว่า การมีทรัพยากรธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ แหล่งท่องเที่ยวมีสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่น คือ สิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดนครราชสีมา (2) ปัจจัยด้านการจัดการท่องเที่ยว ที่ไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thaweephong Chaiyaphong (2014) ที่พบว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงความถูกต้องและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยกิจกรรมที่จัดขึ้นต้องไม่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและชุมชนในท้องถิ่น (3) ปัจจัยด้านกิจกรรมและกระบวนการท่องเที่ยวที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่นักท่องเที่ยว หรือผู้ที่สนใจ จากประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ Piyawan Kongprasert (2008) ที่กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทางวัฒนธรรม เพื่อศึกษาหาความรู้ ชื่นชมทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวและชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์จากแหล่งท่องเที่ยวร่วมกัน และ (4) ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม ที่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยว สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ภัทรธัน กัลย์เตียไพบูลย์ (2014) และ Rattakarn Samsee (2015) ที่กล่าวว่า การดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต้องส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนและสังคมที่ยั่งยืน

2. ศักยภาพการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ของอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษา พบอำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น มีขีดความสามารถพัฒนางานด้านการท่องเที่ยว ให้อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้วยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ที่มีแนวโน้มขยายตัวดีขึ้น จากนโยบายการกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐและจังหวัดขอนแก่น 2) ปัจจัยด้านสังคม ชุมชนท้องถิ่นมีผู้นำที่เข้มแข็ง เก่ง และมีภาวะความเป็นผู้นำสูง ได้รับการยอมรับจากคนในและนอกชุมชน 3) ปัจจัยด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในด้านศิลปะพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ ทรัพยากรทางธรรมชาติ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสมบูรณ์ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้านที่มีความหลากหลาย และ 4) ปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง การอุดหนุนเงินสำหรับการพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวต่อเนื่อง เกิดการผลักดันและเชื่อมโยงผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกท้องถิ่นอย่างจริงจัง แต่การพัฒนางานด้านการท่องเที่ยวของอำเภอมัญจาคีรี มีสิ่งต้องระวังในการพัฒนา ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรทางการท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับแหล่งท่องเที่ยวและชุมชนที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว เพราะการท่องเที่ยวต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรมและประเพณี วิถีชีวิตดั้งเดิม สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Haug, Margrethe (2007) ศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวแม้จะทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา แต่สิ่งที่ตามมา คือ การเข้าไปทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิม

3. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว อุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นว่าอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี มีศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอมัญจาคีรีได้ หากมีการพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้มีคุณภาพทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลักดันให้มีการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมจัดการลดผลกระทบ และป้องกันผลกระทบที่มากเกินไปขีดความสามารถของชุมชนจะจัดการได้ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอย ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ ด้านความรู้ทางวิชา และการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวรู้จักแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Monthawadee Poolkerd (2009) ที่พบว่าความสามารถของชุมชน สิ่งจิตใจของชุมชน ศักยภาพของชุมชนและการมีส่วนร่วมในการลงทุน คือ ปัจจัยที่ส่งผลให้การพัฒนาจัดการท่องเที่ยวเกิดความยั่งยืน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Thanatwan Kunsri (2016) และ Mutchima Udomsilp (2013) ที่เสนอให้พัฒนาปรับปรุงปัจจัยสนับสนุนการท่องเที่ยวด้านต่าง ๆ ได้แก่ คุณภาพการให้บริการ การปรับภูมิทัศน์ การจัดระเบียบพื้นที่จอดรถ การดูแลความสะอาดของห้องน้ำ ให้ได้มาตรฐาน เหมาะสมกับพื้นที่ สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ให้คนในชุมชนมีบทบาทในการบริหารจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง โดยมีองค์กรภาครัฐและเอกชนเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงและสนับสนุน งบประมาณ ข้อมูลและการประชาสัมพันธ์ (Phatthanakan Tiapaiboon. 2013)

ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษา มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอมัญจาคีรี และจังหวัดขอนแก่น

1.1 มีการผลักดันและกำหนดแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต โดยการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาความรู้ด้านวิชาการ และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค มีการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี เชิงนิเวศ โดยชุมชน

1.2 หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นแกนนำจัดกิจกรรม จัดสรรงบประมาณ หรือจัดทำโครงการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรีหรือการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น เพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง มีการกระตุ้นให้ผู้นำชุมชนท้องถิ่น ทั้งผู้ใหญ่บ้านหรือผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้านหรือชุมชน หัวหน้ากลุ่มต่าง ๆ ให้เกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมและการพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น

1.3 มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ในการพัฒนาพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี และเข้ามาช่วยดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ให้มีศักยภาพและมีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลกุดเค้า และเทศบาลตำบลมัญจาคีรี เข้ามาให้การดูแลและช่วยบริหารจัดการขยะ การจัดสรรอุปกรณ์รองรับของเสีย การจัดสรรน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค และการรักษาความปลอดภัยภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี กรมศิลปากร ควรเข้ามาให้การช่วยเหลือชุมชนในการดูแลทรัพยากรทางวัฒนธรรม การบูรณะและการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม ให้คงอยู่ในสภาพสมบูรณ์

1.4 มีการกิจกรรมฝึกอบรม เพื่อส่งเสริมให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ความเข้าใจด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การดูแลรักษา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ตลอดจนผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวทั้งด้านบวกและด้านลบ รวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในชุมชน และสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ให้มีการขับเคลื่อนและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

1.5 จัดทำป้ายสื่อความหมายบริเวณจุดต่าง ๆ ภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี เพื่อบอกความสำคัญและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้าท่องเที่ยว และจัดอบรมการใช้ภาษาอังกฤษแก่เจ้าหน้าที่หรือวิทยากรหรือคนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติ ให้เกิดความรู้และความเข้าใจในแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

1.6 เพิ่มการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดในรูปแบบต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ทั้งในฤดูกาลท่องเที่ยว และนอกฤดูกาลท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวในอุทยานกล้วยไม้ป่าข้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ตลอดปี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชน

2.1 คนในชุมชนท้องถิ่นที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การจัดการสิ่งแวดล้อม การจัดการทรัพยากรภายในชุมชน รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว

ควรมีการรวมกลุ่มหรือองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เข้าทำหน้าที่วางแผนการพัฒนา
บริหารการท่องเที่ยว ประเมินและติดตามผลในการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี ต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

2.2 ควรจัดกิจกรรมศึกษาดูงานแก่คนในชุมชนท้องถิ่นในอำเภอมัญจาคีรี เพื่อเยี่ยมชม
ชุมชนอื่น ๆ ที่มีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ศึกษาแนวคิด แนวปฏิบัติ
ของชุมชนอื่น เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่า
มัญจาคีรีและอำเภอมัญจาคีรี ให้น่าสนใจและดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้

2.3 กลุ่มหรือองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ควรมีการประสานความร่วมมือ
กับองค์กรภาคีที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐและเอกชน ผู้ประกอบภายในพื้นที่และจังหวัด
ขอนแก่น เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์พื้นที่และการจัดเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยว
บริเวณอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี กับแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอมัญจาคีรี และแหล่ง
ท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดขอนแก่น

2.4 กลุ่มหรือองค์กรเพื่อการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น ควรมีการประสานงานกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเร่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาเป็นพี่เลี้ยง เพื่อให้ความรู้ด้านการบริหาร
จัดการพื้นที่เชิงนิเวศภายในอุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรีที่บริหารจัดการโดยชุมชน เพื่อให้
ชุมชนท้องถิ่น สามารถขับเคลื่อนการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

3.1 ควรศึกษารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อสร้างโปรแกรมการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี และอำเภอมัญจาคีรี จังหวัด
ขอนแก่น เพื่อให้คนในชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างแท้จริง

3.2 ควรศึกษาผลกระทบจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม
ประเพณี และศิลปะพื้นบ้าน ในพื้นที่อุทยานกล้วยไม้ป่าช้างกระ วัดป่ามัญจาคีรี และอำเภอมัญจาคีรี
จังหวัดขอนแก่น เพื่อเสนอแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ได้นำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Haug, Margrethe. (2007). *Indigenous People, Tourism and Development. The San People's Involvement in Community- Based Tourism*. Ph.D. Botswana : The University of Troms. Photocopiedition.
- Monthawadee Poolkerd. (2009). *Development of tourism management model by Community for sustainability*. Ph.D. of Industrial Education Thesis (Curriculum and Research Development), University of Technology King Mongkut's North Bangkok. [In Thai]

- Mutchima Udomsilp. (2013). "Guidelines for Promote Ecotourism and Development of Khlongkhon community, Samutsongkhram Province". *Academic Services Journal, Prince of Songkla University*, 24 (4) : October-December 2013.
- Phatthanakan Tiapaiboon. (2014). *Potential of community based ecotourism at Hua-Noun Wat community, Mae-tom sub - district, Bangkum district, Songkla Province*. Master of Science Thesis (Environmental Management) Prince of Songkla University. [In Thai]
- Pimthira Inthorn. (2013). *Managing Guideline Development of Mangrove Forest Conserve and Natural Study Center for Ecotourism in Chonburi*. Master of Science Thesis (Sports Science), Chulalongkorn University. [In Thai]
- Piyawan Kongprasert. (2008). "Integrated Ecotourism Planning for Sustainable Tourism Development on Pha-ngan Island, Suratthani Province". *Journal of Social Sciences, Srinakharinwirot University*, 11 (January-December 2008). [In Thai]
- Rattakarn Samsee. (2015). *Ecotourism management of Had Chao National Park, Trang Province*. Master of Business Administration Thesis (Tourism Management), Prince of Songkla University.. [In Thai]
- Sirinan Pongnirundorn, Ochanya Buatham and Chatchaya Yodsuwan. (2016). "Guidelines for Effective Development In Tourism Management of Wang Nam Khiao District, Nakhon Ratchasima Province". *MBA-KKU Journal*, 9 (1) January-June 2016 page 234-259. [In Thai]
- Thanatwan Kunsri. (2016). "Potential Development of Historical Tourism : A Case Study of Sirindhorn Museum, Subdistrict Nonburi, Sahatsakhan District, Kakasin Province". *Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and arts)*, 9 (3) : September-December 2016. [In Thai]
- Thaweephong Chaiyaphong. (2014). *Guidelines for promoting the ecotourism with Bicycle at Namtok Khao Ito Buddhism Forest Park, Prachinburi Province*. Master of Science Thesis (Exercise and Sports Science) Faculty of Sport Science, Burapa university. [In Thai]
- Tourism Authority of Thailand. (2014). *Quality Assessment Manual of Ecotourism*. Bangkok : Office of the Veterans Organization Printing Office, under the Royal Patronage. [In Thai].